

УДК 342.9
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v6.2025.5>

О. М. Коваленко
orcid.org/0000-0002-2047-8859
аспірант кафедри приватного права
Державного податкового університету

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ЗАХИСТ ДІТЕЙ

Актуальність. В умовах сучасних суспільних трансформацій особливого значення набуває здатність уповноважених органів забезпечувати узгодженість своїх дій та застосовувати такі форми діяльності, які дозволяють гарантувати доступність допомоги для дітей у різних життєвих ситуаціях. Це потребує не лише нормативного регулювання, а й практичного вдосконалення процедур, що визначають порядок взаємодії між суб'єктами, відповідальними за охорону прав дитини. Чіткість, прозорість і передбачуваність адміністративних процесів стають ключовими умовами для ефективної реалізації правових гарантій.

Важливою складовою сучасної системи захисту дітей є належне функціонування координаційних, контрольних та виконавчо-розпорядчих форм діяльності, які забезпечують можливість комплексного реагування на потреби дитини. Удосконалення цих форм дає змогу підвищити якість надання адміністративних послуг, посилити міжвідомчу взаємодію та забезпечити своєчасне виявлення випадків порушення прав дітей. Саме ефективність цих механізмів визначає здатність держави створювати безпечні умови для розвитку дитини та гарантувати їй доступ до необхідної допомоги.

Крім того, актуальність аналізу форм діяльності суб'єктів полягає у необхідності підвищення професійної підготовки фахівців, які залучені до роботи з дітьми, та впровадження сучасних підходів до організації адміністративних процесів. Від якості підготовки таких фахівців залежить правильність прийняття рішень, дотримання процедурних стандартів, а також здатність системи оперативно реагувати на нові виклики. Зрештою, систематизація та оцінка існуючих форм діяльності дає можливість визначити напрями їх подальшої модернізації та забезпечити ефективну реалізацію права дитини на захист у всіх сферах її життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій підтверджує актуальність обраної тематики. Зокрема, у роботах Л. Наливайко підкреслюється важливість чіткого структурування інституційної системи суб'єктів, відповідальних за адміністративно-правове забезпечення прав дітей. Дослідниця акцентує увагу на тому, що ефективність гарантій

безпосередньо залежить від належної організації діяльності як загальних, так і спеціалізованих органів, а також від узгодженості їхніх функцій у системі захисту дитинства [1]. Такий підхід дозволяє розглядати форми діяльності цих суб'єктів не лише як окремі елементи, а як взаємопов'язані механізми комплексного державного реагування.

Важливим для дослідження є також висновки Н. Степаненко та Д. Кубрака, які аналізують реалізацію гарантій захисту дітей у сфері виконавчого провадження. Автори вказують на низку процесуальних та організаційних проблем, що виникають під час практичного втілення рішень, спрямованих на захист прав дитини. Вони підкреслюють, що недосконалість форм діяльності суб'єктів виконавчої влади часто ускладнює доступ дітей до належного захисту, що свідчить про необхідність подальшого вдосконалення адміністративних процедур і відповідних механізмів контролю [2].

Позиції Т. Кулик та Н. Зими зосереджені на аналізі суб'єктного складу системи забезпечення прав дітей. Дослідниці визначають проблемні аспекти взаємодії між різними органами, включно зі службами у справах дітей, органами освіти, охорони здоров'я та правоохоронними структурами. У їхніх роботах наголошується, що форми діяльності цих суб'єктів мають бути чітко узгоджені та підкріплені ефективними алгоритмами взаємодії, оскільки саме від цього залежить своєчасність реагування на порушення прав дітей і доступність захисних механізмів [3].

У ширшому теоретичному контексті значний внесок у розроблення понятійної та змістової бази зроблено у роботах Н. Коломоець, де розкривається сутність адміністративно-правового захисту дітей та юридичних гарантій у цій сфері. Дослідниця підкреслює, що форми діяльності суб'єктів є ключовим інструментом реалізації таких гарантій, оскільки саме через них забезпечується практична ефективність державних рішень [4]. Узагальнення цих публікацій дає підстави стверджувати, що науковий інтерес до проблеми є стабільно високим, а обрана тема – важливою для подальшого розвитку теорії та практики захисту прав дітей в Україні.

Мета статті. Метою статті є з'ясування сутності та змісту форм діяльності суб'єктів, відповідаль-

них за реалізацію адміністративно-правових гарантій права на захист дітей, а також визначення їх основних характеристик і значення у забезпеченні права дитини на належний захист.

Виклад основного матеріалу. Забезпечення прав та інтересів дітей традиційно розглядається як один із пріоритетних напрямів діяльності сучасної держави. Діти, як найбільш вразлива й залежна категорія населення, потребують не лише загальних соціальних гарантій, а й спеціальних механізмів державного піклування та захисту. Держава повинна створювати умови, за яких кожна дитина матиме доступ до освіти, медичної допомоги, соціальних послуг, а також до безпечного середовища, необхідного для її всебічного розвитку. Саме тому сучасні держави фокусують увагу на якості управлінських та адміністративних процесів, що забезпечують практичне виконання обов'язку із захисту дітей, особливо тих, які перебувають у складних життєвих обставинах.

У цьому контексті ключового значення набуває дослідження форм діяльності суб'єктів, відповідальних за реалізацію адміністративно-правових гарантій. Ефективність їхньої взаємодії, чіткість процедур, своєчасність реагування та відповідність управлінських рішень потребам дитини визначають реальну дієвість державної системи захисту.

Щодо розуміння форм діяльності суб'єктів в адміністративно-правовому контексті, слід зазначити, що юридична енциклопедія визначає форми діяльності органів публічної влади як зовнішній прояв їх функціонування – сукупність однорідних дій, що здійснюються в передбачених законодавством організаційних межах [5]. У тлумачному словнику української мови поняття «форма» розкривається як тип, будова чи спосіб організації певного явища, а також як спосіб існування змісту, що включає його внутрішню структуру та зовнішнє вираження [6].

Форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації становлять зовнішній вияв їхніх управлінських дій, що здійснюються в межах визначеної компетенції для реалізації завдань державного управління. Вони формують структуровану систему, елементи якої взаємодіють між собою та забезпечують послідовність і функціональну узгодженість управлінського процесу. Кожна форма має власне призначення й не може замінити іншу, що зумовлює їхню відносну самостійність і стабільність у механізмі публічного адміністрування. Їх застосування охоплює різні сфери суспільного життя – економічну, соціальну, культурну, адміністративно-політичну, – що підкреслює їх універсальний характер [7, с. 264].

Зміст форм діяльності визначається компетенцією органу публічної влади, особливостями об'єкта впливу та конкретними цілями, які необхідно

досягти. Вони реалізуються у правових і організаційних діях, що мають забезпечити належне виконання державних функцій, підтримання режиму законності й досягнення адміністративно-правового результату. Ці форми ґрунтуються на приписах адміністративно-правових норм, що закріплені у законах, підзаконних актах, положеннях про органи влади, посадових інструкціях та інших нормативних документах, які визначають порядок діяльності відповідних суб'єктів [8, с. 225-226].

Форми управлінської діяльності демонструють, як саме практично реалізуються завдання й функції органів публічної влади. Вони відображають характер владних відносин у сфері управління та дозволяють простежити механізм цілеспрямованого впливу суб'єкта на об'єкт. У межах цих форм відбувається як виконавча, так і розпорядча діяльність, що може породжувати юридичні наслідки або не спричиняти їх, залежно від правової природи конкретної дії. Саме через систему форм визначається ступінь ефективності управлінських рішень, їх відповідність поставленим цілям і здатність забезпечувати належний рівень правового регулювання [9, с. 125].

У контексті забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права дитини на захист форми діяльності виступають ключовими елементами практичного механізму охорони дитинства. Вони визначають, яким чином суб'єкти владних повноважень реагують на потреби дітей, здійснюють профілактичні, контрольні, охоронні чи розпорядчі дії, забезпечують доступ до допомоги та реалізацію державної політики у сфері захисту прав дитини. Ефективність цих форм прямо впливає на своєчасність та результативність державного реагування, що набуває особливого значення в умовах зростання соціальних ризиків та необхідності підвищення захисного потенціалу адміністративно-правової системи.

Зважаючи на те, що предметом дослідження виступає адміністративно-правовий захист дитини в Україні, що безумовно є адміністративно-правовим елементом, слід розуміти, що він складається з норм адміністративно-правового регулювання, які призначені для розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління. Таким чином, відповідні форми є адміністративно-правовими інструментами діяльності публічної адміністрації, за допомогою яких вона реалізує поставлені цілі в життєдіяльності суспільства.

Зазначеним формам притаманні певні ознаки:

1) форми адміністративної діяльності публічної адміністрації в механізмі адміністративно-правового захисту дитини в Україні базуються на теорії форм діяльності публічної адміністрації;

2) ця діяльність здійснюється в ході виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг;

3) метою такої діяльності є відновлення чи недопущення порушення прав, свобод або законних інтересів дітей в Україні;

4) до форми діяльності публічної адміністрації у сфері адміністративно правового захисту дитини в Україні слід віднести видання нормативних й індивідуальних адміністративних актів, здійснення інших юридично значущих дій і матеріально-технічних операцій [10, с. 127].

Таким чином, виходячи з думок вищевказаних вчених, можна зробити висновок, що форми адміністративної діяльності публічної адміністрації у сфері адміністративно-правового захисту дитини в Україні є класичним виразом їх адміністративної діяльності, щодо здійснення виконавчо-розпорядчої діяльності та надання адміністративних послуг з метою відновлення чи недопущення порушення прав, свобод або законних інтересів дітей в Україні. При цьому суб'єкти публічної адміністрації можуть використовувати весь наявний арсенал форм адміністрування суспільних відносин публічною адміністрацією, а саме видання нормативних й індивідуальних адміністративних актів, здійснення інших юридично значущих дій і матеріально-технічних операцій.

Структура механізму адміністративно-правового захисту прав дитини обов'язково передбачає наявність засобів їх адміністративно-правового забезпечення, які сприяють реалізації прав дитини. Так, на рівні теорії права під засобами правового захисту, тобто юридичною забезпеченістю прав, прийнято розуміти засоби матеріально-правового та процесуально-правового характеру. Це можуть бути, на думку окремих дослідників, правові норми, нормативно-правові акти, правовідносини, правозастосовні акти, правозахисна діяльність державних органів, громадських організацій, юридичних та фізичних осіб, а також самозахист. Усі ці засоби реалізуються різними суб'єктами та відображаються у відповідних формах на різних етапах та рівнях захисту (міжнародний рівень, вітчизняний, регіональний, місцевий рівень тощо) [11, с. 105].

Волкова І.І. наголошувала, що структурно правовий механізм захисту прав дітей складається з окремих елементів, а саме: 1) правових норм, що визначають умови та порядок застосування інструментів публічного адміністрування для захисту прав дітей; 2) інституційної системи захисту прав дітей, яка сформована з уповноважених суб'єктів, наділених повноваженнями щодо створення надійних умов для гарантування та охорони прав дітей; 3) адміністративних проце-

дур, в межах яких реалізується захист прав дітей [12, с. 105].

Завданням законодавства про охорону дитинства є розширення соціально-правових гарантій дітей, забезпечення фізичного, інтелектуального, культурного розвитку молодого покоління, створення соціально-економічних і правових інститутів з метою захисту прав та законних інтересів дитини в Україні [13]. Отже, форми та методи адміністративно-правового захисту дітей в Україні можна розглядати як комплексний механізм, що регулює питання охорони прав зазначених осіб. Важливу роль у цьому процесі відіграють форми адміністративної діяльності публічної адміністрації, які забезпечують захист дітей та реалізацію їх прав. Вчені-адміністративісти пропонують погляд на адміністративний акт як єдину категорію, не розділяючи його на різні форми. Вони вважають, що адміністративний акт є універсальним інструментом, який зовнішньо виражає діяльність публічної адміністрації. У своїх працях ці вчені розглядають лише адміністративні акти та адміністративні договори. Адміністративний акт вони визначають як дію, вчинок або документ, виданий (або прийнятий) уповноваженим органом державної влади, органом місцевого самоврядування чи їх посадовими особами. В адміністративному праві під «актом» зазвичай розуміється волевова дія (волевиявлення). Найчастіше це волевиявлення виражається у вигляді документа, і якщо для його підтвердження потрібне спеціальне оформлення (наприклад, свідоцтва, ліцензії тощо), то це безпосередньо впливає на юридичну силу адміністративного акта та його набуття чинності [14, с. 272].

Цей підхід, що стосується інструментальної теорії адміністративного права, правильно описує такі інструменти, як адміністративні акти, адміністративний розсуд і електронне врядування. Однак для потреб теорії адміністративно-правового захисту дітей буде більш доцільно говорити про «форми» адміністративного права, а також використовувати класичний поділ на адміністративні акти нормативного і індивідуального характеру, а також на здійснення інших юридично значущих операцій, що мають матеріально-технічний аспект. Цей підхід дозволяє точніше відобразити різноманітність методів і форм адміністративно-правового захисту в контексті забезпечення прав дитини.

Науковці виходять з того, що за характером і правовою природою діяльність суб'єктів публічної адміністрації реалізується через такі форми: 1) видання адміністративних актів, зокрема: – прийняття підзаконних нормативно-правових актів; – ухвалення індивідуальних адміністративних актів; 2) укладення адміністративних договорів; 3) вчинення інших юридично значущих адмі-

ністративних дій; 4) здійснення матеріально-технічних операцій. Під вчиненням інших юридично значущих адміністративних дій розуміються такі дії, які безпосередньо формують нове юридичне становище, змінюють уже існуючі правовідносини або виступають необхідною передумовою для настання відповідних правових наслідків незалежно від того, чи були ці наслідки спеціально заплановані. Здійснення матеріально-технічних операцій охоплює діяльність публічної адміністрації, спрямовану на збирання, зберігання та оброблення інформації, використання технічних засобів, а також створення належних матеріально-технічних умов праці. Такі дії у системі форм адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації мають допоміжний характер і забезпечують ефективну реалізацію основних управлінських функцій [8, с. 132–139].

У статті 5 Закону України «Про охорону дитинства» закріплено комплексну систему заходів, спрямованих на забезпечення охорони дитинства в Україні. Зокрема, йдеться про визначення ключових правових, економічних, організаційних, культурних і соціальних засад захисту дітей, удосконалення законодавства у сфері їх правового та соціального забезпечення, а також приведення національних норм у відповідність до міжнародних стандартів у цій галузі. Закон також передбачає створення належних умов для збереження і зміцнення здоров'я дітей, їх навчання та виховання, забезпечення повноцінного фізичного, психічного, соціального, духовного й інтелектуального розвитку, сприяння соціально-психологічній адаптації та активній життєдіяльності. Особливий акцент робиться на зростанні дитини в сімейному середовищі, у атмосфері миру, гідності, взаємоповаги, свободи та рівності [13]. Крім того, зазначена норма закону визначає необхідність реалізації державної політики у сфері охорони дитинства шляхом впровадження цільових програм, надання дітям пільг, переваг і соціальних гарантій у процесі виховання, навчання та підготовки до трудової діяльності, а також заохочення наукових досліджень, присвячених актуальним проблемам дитинства. Водночас встановлюється відповідальність юридичних і фізичних осіб, у тому числі посадових осіб і громадян, за порушення прав і законних інтересів дитини та завдання їй шкоди.

Водночас реалізація визначених законом завдань у сфері охорони дитинства конкретизується іншими нормативно-правовими актами, які встановлюють коло суб'єктів, наділених повноваженнями щодо здійснення соціального захисту дітей та профілактики правопорушень серед них. Зокрема, у межах своєї компетенції такі функції покладаються на центральні органи виконавчої влади, що формують і реалізують державну по-

літику у сфері сім'ї та дітей, відповідний орган виконавчої влади Автономної Республіки Крим, структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, а також виконавчі органи міських і районних у містах рад. Окрему групу суб'єктів становлять уповноважені підрозділи органів Національної поліції, приймальники-розподільники для дітей, заклади соціальної та професійної реабілітації органів освіти, центри медико-соціальної та соціально-психологічної реабілітації дітей, спеціальні виховні установи Державної кримінально-виконавчої служби України, притулки для дітей і соціально-реабілітаційні центри (дитячі містечка) [5].

Тож, забезпечення соціального захисту дітей і запобігання правопорушенням серед них здійснюється розгалуженою системою суб'єктів публічної адміністрації та спеціалізованих установ, діяльність яких реалізується у різних формах адміністративно-правового впливу. Водночас провідне місце в цій системі належить органам Національної поліції, які виконують ключову роль у забезпеченні адміністративно-правових гарантій реалізації права дітей на захист. До основних форм їх діяльності належать здійснення профілактичної роботи щодо запобігання правопорушенням серед дітей; виявлення, припинення та розкриття кримінальних правопорушень, учинених неповнолітніми; розгляд заяв і повідомлень про такі правопорушення; встановлення причин і умов, що сприяють протиправній поведінці дітей, та вжиття заходів щодо їх усунення; участь у правовому вихованні; розшук зниклих дітей і тих, які самовільно залишили сім'ю, навчально-виховні чи спеціальні установи; виявлення батьків або осіб, що їх замінюють, які ухиляються від виконання обов'язків щодо належного забезпечення прав та інтересів дитини. Крім того, органи Національної поліції здійснюють облік неповнолітніх правопорушників, у тому числі осіб, звільнених зі спеціальних виховних установ, з метою подальшої профілактичної роботи та інформування відповідних служб у справах дітей.

Водночас слід зауважити, що відсутність чітко врегульованого адміністративно-правового механізму функціонування приймальників-розподільників для дітей ускладнює практичну реалізацію покладених на них завдань, що свідчить про необхідність удосконалення нормативного та організаційного забезпечення їх діяльності [16, с. 112].

Таким чином, з урахуванням проаналізованих нормативно-правових положень і наукових підходів можна дійти висновку, що форми діяльності суб'єктів забезпечення адміністративно-правового захисту дитини в Україні охоплюють широкий спектр управлінських і правозастосовних

заходів. До них, зокрема, належить видання нормативних та індивідуальних адміністративних актів, вчинення інших юридично значущих дій, а також здійснення матеріально-технічних операцій, спрямованих на охорону прав і законних інтересів дітей, створення належних умов для їх культурного, фізичного, психічного та соціального розвитку. Така діяльність має комплексний характер і покликана забезпечити реальне, а не декларативне здійснення права дитини на захист.

Головною метою адміністративної діяльності уповноважених суб'єктів у цій сфері є формування умов для повноцінного становлення та розвитку молодого покоління, оскільки саме здорові, освічені й соціально захищені діти є стратегічним ресурсом та запорукою стабільного розвитку, могутності й незалежності держави. У цьому контексті адміністративно-правові форми діяльності виступають важливим інструментом реалізації державної політики у сфері охорони дитинства.

Особливою рисою форм адміністративної діяльності зазначених суб'єктів є необхідність застосування заходів примусового характеру, зокрема щодо виконання судових рішень і рішень інших уповноважених органів. Саме на цій стадії забезпечення прав дитини в Україні виникає найбільша кількість проблем, пов'язаних із фактичним відновленням порушених прав та законних інтересів дітей. В умовах сьогодення рівень виконання судових рішень у цій сфері залишається вкрай низьким і, за наявними даними, становить близько 15–18 %, що негативно впливає на ефективність адміністративно-правових гарантій захисту дитинства.

Отже, реалізуючи свої функції у сфері адміністративно-правового захисту дітей, відповідні суб'єкти публічної адміністрації наділені можливістю застосовувати всі основні та найбільш поширені форми адміністрування суспільних відносин. До них належать видання нормативних і індивідуальних адміністративних актів, здійснення інших юридично значущих дій, проведення матеріально-технічних операцій та використання інших організаційно-управлінських заходів. Сукупне застосування цих форм створює необхідні передумови для належного забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права дитини на захист в Україні.

Висновки та перспективи подальших досліджень. З урахуванням проведеного дослідження встановлено, що адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні є складовою механізмом публічного адміністрування та ґрунтується на системі норм адміністративного права, спрямованих на розширення соціально-правових гарантій дітей і забезпечення умов для їх фізичного, інтелектуального та культурного розвитку. Форми діяльності суб'єктів публічної адміністрації у цій

сфері виступають зовнішнім вираженням реалізації державної політики у сфері охорони дитинства та є основними інструментами забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права дитини на захист.

Доведено, що форми адміністративної діяльності суб'єктів забезпечення захисту прав дітей мають чітко виражену адміністративно-правову природу та характеризуються здійсненням у межах виконавчо-розпорядчої діяльності й надання адміністративних послуг, а також цільовою спрямованістю на запобігання порушенню або відновлення порушених прав, свобод і законних інтересів дітей. До основних форм такої діяльності належать видання нормативних та індивідуальних адміністративних актів, вчинення інших юридично значущих адміністративних дій і здійснення матеріально-технічних операцій, сукупне застосування яких забезпечує комплексний характер адміністративно-правового захисту.

Узагальнюючи викладене, слід зазначити, що ефективність форм діяльності суб'єктів забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права на захист дітей значною мірою залежить від належного функціонування механізму виконання адміністративних і судових рішень, оскільки саме на цій стадії найчастіше виникають проблеми відновлення порушених прав. Подальший розвиток і вдосконалення форм адміністративної діяльності у сфері охорони дитинства має бути спрямований на підвищення реальності та дієвості захисту прав дітей і створення стійких умов для розвитку молодого покоління як фундаменту демократичної та правової держави.

Перспективним напрямком подальших досліджень є вдосконалення нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів забезпечення у сфері охорони дитинства, з урахуванням сучасних підходів до публічного адміністрування та міжнародних стандартів захисту прав дитини. Це передбачає наукове обґрунтування оптимального співвідношення форм адміністративної діяльності, що використовуються такими суб'єктами, а також аналіз доцільності розширення або конкретизації їхніх повноважень.

Подальших наукових розвідок також потребує питання підвищення організаційної та процедурної спроможності суб'єктів забезпечення адміністративно-правового захисту дітей, зокрема в частині координації їх діяльності, інформаційного та матеріально-технічного забезпечення. У цьому контексті актуальним є формування практично орієнтованих пропозицій, спрямованих на посилення ефективності форм діяльності зазначених суб'єктів та забезпечення реальності адміністративно-правових гарантій реалізації права дитини на захист в Україні.

Література

1. Наливайко Л. Р. Інституційна система суб'єктів адміністративно-правового забезпечення реалізації дитиною права на безпечні умови життя. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 51–58.
2. Степаненко Н. В., Кубрак Д. А. Захист прав дітей під час реалізації гарантій у виконавчому провадженні: теоретико-правове дослідження. *Legal Bulletin*. 2023. С. 59–66.
3. Kulyk T., Zuma N. Механізм забезпечення прав дітей в Україні: проблеми суб'єктного складу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 25 (2). С. 94–102.
4. Коломоець Н. В. Зміст і сутність системи адміністративно-правового захисту прав дитини в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер. Юриспруденція*. 2018. № 34. С. 26–29. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/511a7b24-bfea-41dc-a96c-ba5472d89238>
5. Ярмиш О. Н., Серьогін В. О. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: підручник. Харків, 2002. 653 с.
6. Новий словник української мови : у 3 т. / уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Аконті, 2008. Т. 1. 928 с.
7. Коваленко В.В. Курс адміністративного права України : підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2012. 808 с.
8. Галунько В.В. Адміністративне право України: навч. посіб. Херсон : Грінь Д. С., 2015. 272 с.
9. Битяк Ю.П. Адміністративне право України: підручник. Київ: Юрінком Інтер, 2005. 544 с.
10. Бухтіярова І. Г. Адміністративно-правові засади захисту дитинства та материнства в Україні: монографія. Київ : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 212 с.
11. Коломоець Н. В. Адміністративно-правовий захист прав дитини в Україні : монографія. Харків : Пانون, 2019. 352 с.
12. Волкова І. І. Правова основа механізму захисту прав дітей. *Правові новели*. 2021. № 14. С. 105–112.
13. Про охорону дитинства : Закон України від 26 квітня 2001 р. № 2402-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-14#Text> (дата звернення: 20.12.2025).
14. Стрельченко О. Г., Бухтіярова І. Г., Бухтіяров О. А. Доктринальна характеристика суб'єктів публічної адміністрації: сучасний вимір у рамках європеїзації суспільства. *Правова позиція*. 2022. Вип. 2 (35). С. 22–26.
15. Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей: Закон України від 24 січ. 1995 р. № 20/95-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/20/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 20.12.2025).
16. Волошанівська Т.В. Адміністративно-правові аспекти діяльності служби у справах дітей. *Правова позиція*. 2025, № 4 (45). С. 110–112. URL: <https://legalposition.umsf.in.ua/archive/2024/4/22.pdf> (дата звернення: 20.12.2025).

Анотація

Коваленко О. М. Особливості форм діяльності суб'єктів, забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права на захист дітей. – Стаття.

Статтю присвячено комплексному дослідженню особливостей форм діяльності суб'єктів забезпечення адміністративно-правових гарантій реалізації права дитини на захист в Україні в умовах трансформації публічного управління та посилення ролі держави у сфері охорони

дитинства. Актуальність обраної тематики зумовлена необхідністю вдосконалення механізмів публічного адміністрування у сфері захисту прав дітей з огляду на сучасні соціально-економічні виклики, правові реформи, дію правового режиму воєнного стану, а також зростання кількості дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують підвищеного рівня державного захисту. У роботі проаналізовано значення ефективних адміністративно-правових механізмів як ключового елементу системи гарантування прав та законних інтересів дитини, здатного забезпечити їх реальну реалізацію на практиці. Досліджено теоретико-правові підходи до розуміння форм адміністративної діяльності суб'єктів публічної адміністрації, визначено їх сутність, ознаки та функціональне призначення у контексті реалізації державної політики у сфері забезпечення прав дитини. Обґрунтовано, що форми діяльності виступають зовнішнім вираженням компетенції відповідних органів державної влади та органів місцевого самоврядування і є ключовими інструментами впливу на адміністративно-правові відносини у сфері захисту дітей. Визначено основні види форм діяльності суб'єктів забезпечення адміністративно-правових гарантій, зокрема видання нормативних і індивідуальних адміністративних актів, здійснення контрольних, наглядових і превентивних заходів, вчинення інших юридично значущих дій, а також виконання організаційних і матеріально-технічних операцій. Особливу увагу приділено проблемам практичної реалізації зазначених форм, зокрема низькому рівню виконання адміністративних і судових рішень, фрагментарності міжвідомчої взаємодії, недостатній координації діяльності суб'єктів захисту прав дітей та формалізму у правозастосовній практиці. Зроблено висновок, що удосконалення форм діяльності суб'єктів забезпечення, їх уніфікація, систематизація та підвищення ефективності застосування є необхідною умовою посилення адміністративно-правових гарантій і забезпечення реального, а не декларативного, характеру реалізації права дитини на захист в Україні.

Ключові слова: права дитини; адміністративно-правовий захист; суб'єкти забезпечення; форми діяльності; публічна адміністрація; адміністративні акти; адміністративно-правові гарантії; охорона дитинства; публічне адміністрування.

Summary

Kovalenko O. M. Peculiarities of the forms of activity of subjects, ensuring administrative and legal guarantees for the implementation of the right to protection of children. – Article.

The article is devoted to a comprehensive study of the specific features of the forms of activity of entities responsible for ensuring administrative and legal guarantees for the realization of the child's right to protection in Ukraine under the conditions of transformation of public administration and strengthening of the state's role in the field of child protection. The relevance of the chosen topic is determined by the need to improve public administration mechanisms in the sphere of child rights protection in view of current socio-economic challenges, legal reforms, the operation of martial law, as well as the growing number of children who find themselves in difficult life circumstances and require an increased level of state protection. The paper analyzes the significance of effective administrative and legal mechanisms as a key element of the system for guaranteeing the rights and legitimate interests of the child, capable of

ensuring their real implementation in practice. The study examines theoretical and legal approaches to understanding the forms of administrative activity of public administration entities, determines their essence, characteristics, and functional purpose in the context of implementing state policy in the field of ensuring children's rights. It is substantiated that the forms of activity represent an external manifestation of the competence of relevant public authorities and local self-government bodies and constitute key instruments for influencing administrative and legal relations in the field of child protection. The main types of forms of activity of entities ensuring administrative and legal guarantees are identified, including the adoption of normative and individual administrative acts, the implementation of control, supervisory, and preventive measures, the performance of other legally significant actions, as well

as organizational and material-technical operations. Particular attention is paid to the problems of practical implementation of these forms, including the low level of execution of administrative and judicial decisions, the fragmentation of interagency interaction, insufficient coordination of the activities of child rights protection entities, and formalism in law enforcement practice. It is concluded that improving, unifying, systematizing, and increasing the effectiveness of the forms of activity of the relevant entities is a necessary condition for strengthening administrative and legal guarantees and ensuring the real, rather than declarative, realization of the child's right to protection in Ukraine.

Key words: children's rights; administrative and legal protection; ensuring entities; forms of activity; public administration; administrative acts; administrative and legal guarantees; child protection; public administration.

Дата першого надходження рукопису до видання: 06.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 21.11.2025

Дата публікації: 31.12.2025